

تشکیک خاصی وجود

از دیدگاه آقاعلی مدرس و تفاوت آن با

سایر انواع تشکیک خاصی

سید شهریار کمالی سبزواری*

دانش آموخته دکترای حکمت متعالیه از دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

در حکمت متعالیه مناط تشکیک خاصی، بازگشت مابه الاشتراک به مابه الامتیاز است. این، یک ضابطه و معیار عام است بگونه‌یی که بر اساس آن حداقل سه قسم تشکیک خاصی را میتوان تعریف نمود. در قسم اول از انواع تشکیک خاصی، کثرت بر وحدت غلبه یافته است بگونه‌یی که تمام موجودات و کثرات هستی صرفاً در سنخ وجود با یکدیگر اشتراک دارند. در قسم دیگر غلبه وحدت بر کثرت حاکم است بگونه‌یی که تمام کثرات عالم وجود، مراتب یک وجود واحد هستند. در این بین، قسم سوم نیز مطرح است که راه میانه‌یی بین دو قسم دیگر را در پیش گرفته است. در این قسم از تشکیک خاصی وجود که از بیانات آقاعلی مدرس در کتاب بدایع الحکم قابل استنتاج است، غلبه وحدت بر کثرت در میان کثرات امکانی حاکم است، زیرا تمامی آنها مراتب یک وجود واحد اطلاقی هستند در حالیکه میان واجب تعالی و مجموع کثرات امکانی، غلبه کثرت بر وحدت حکمرانی میکند.

کلیدواژگان

تشکیک خاصی
وحدت تشکیکی
وحدت سنخی
وحدت تشکیکی امکانی

بدایع الحکم

آقاعلی مدرس

مقدمه

انسان در مواجهه با عالم خارج بطور بدیهی تصدیق میکند که در خارج از وی واقعیتی وجود دارد که ادراکات و تحریکات او از همان واقعیت خارجی سرچشمه میگیرد. او بنحو بدیهی میداند که جهانی ورای ذهن وجود دارد که با او در تعامل دائمی است؛ جهان یکسره خیال و وهم و هیچ و پوچ نیست بلکه ورای نفس و اندیشه و ادراک او حقیقت یا حقایقی وجود دارد که متن خارج را پر کرده و عالم عین را ساخته است. پذیرش واقعیت خارجی بنحو فی الجمله، مدخل سیر و اندیشه فلسفی است زیرا با انکار آن، باب گفتگو و مفاهمه بکلی بسته خواهد شد و تبادل اندیشه که از ارکان تفکر فلسفی است مسدود میگردد. پس از پذیرش اینکه واقعیتی هست و عالم خارج از ما بنحو فی الجمله وجود دارد، این سؤال قابل طرح است که آنچه خارج و متن بیرون را تشکیل داده، چیست؟ بعبارت دیگر مصداق آن واقعیت فی الجمله که به تحقق آن اذعان کردیم،

*.Email:shahriarkamali@yahoo.com

تاریخ تأیید: ۹۶/۸/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۶/۶/۱۳